

Ülk Geneli Kadın Vakıfları Ve Kynakça

– Mustafa ESER · 04 Ekim 2025

Ülke Geneli

Osmanlı dönemi vakıfları üzerine yapılan genel çalışmalardan biri de Hasan Yüksel'in XVII. yüzyılda Osmanlı toplumunda vakıfların sosyal ve ekonomik hayattaki rolünü incelediği çalışmasıdır. Yüksel bu çalışmada, incelediği döneme ait 1.663 vakıf kurucusu ve bunların imparatorluk genelindeki dağılımı üzerine çeşitli tespitlerde bulunmuştur. Bu çalışmada, incelenen vakıfların kurucularından 1.081'i (% 65) hür asıllı; 365'i (% 21,95) kul asıllı; 207'si (% 12,45) menşeleri/asılları belirtilmeyen; 10'u (% 0,60) da kurucusu belirtilmeyen olarak verilmiştir. Hür asıllı 1.081 vakıf kurucusunun 809'u (% 74,84) erkek, 272'si (% 25,16) kadındır. Kul asıllı 365 vakıf kurucusunun 170'i (% 46,58) erkek, 195'i (% 53,42) kadındır. Menşei belirtilmeyen 207 vakıf kurucusunun 175'i (% 84,54) erkek, 32'si (% 15,46) kadındır. 1.663 vakıf içinde kurucuları belirtilmeyen 10 vakıf hariç, kurucularından 1.154'ü (% 69,81) erkek, 499'u (% 30,19) da kadındır.

Yüksel'in incelediği vakıflardan kurucuları belirtilmeyenler dışında kalan 1.653 vakıftan 1.116'sı (% 67,51) İstanbul'da, geri kalanlar ise İstanbul dışında kurulmuştur. İstanbul'da kurulan vakıflardan 676'sını (% 60,57) erkekler, 440'ını (% 39,43) da kadınlar kurmuştur. İstanbul'da kurulan 190 vakfın kurucusu ise cariye yani kul asıllıdır. Bu dönemde İstanbul dışındaki vakıf kurucularının sayısı, kurucuları belirtilmeyenler dışında 540'tır. Bunların 481'i erkek, 59'u da kadındır. İstanbul dışında kurulan vakıflar içinde kadınların kurduğu vakıf yaklaşık % 11'dir. Hasan Yüksel 1999'da yayımladığı bir makalede, VGM Arşivi'nde o zamana kadar tespit edilen 26.000 vakfiyeden, 2.309'unun (% 8,88) kadınlar tarafından kurulduğunu belirtmiştir. Kadınların kurduğu bu vakıfların % 16,83'ü XVI. yüzyılda, % 30,06'sı da XVII. yüzyılda kurulmuştur.

Yüksel, XVII. yüzyıldaki kadınların kurdukları vakıfların artış sebebini, bu dönemin Osmanlı tarihinde, "Kadınlar saltanatı olmasında aranabilir." şeklinde ifade eder. Bu dönemde kurucusu kadın olan vakıfların yaklaşık % 90'ını hanedan mensubu kadınlar, Osmanlı yönetici ve elit sınıfının kızları ya da anneleri kurmuştur. Çok azının kurucusu toplumun diğer kesimindeki kadınlardır. VGM Arşivi'nde 2015 yılında yapılan bir incelemede zeyilleri (ekleri) ile birlikte 27.419 vakfiyesi mevcut vakıf tespit edilmiştir. Bu vakıflar içinde kurucusu kadın olanların sayısı 3.746'dır (% 13,66). 27.419 vakfiyeden 6.026'sı (% 22) payitaht İstanbul'da kurulmuştur. Bu sayı bize imparatorluk genelinde kurulan yaklaşık beş vakıftan birinin İstanbul'da kurulduğunu ortaya koymaktadır. Burada belirtilen İstanbul'daki vakıf kurucularından 1.595'i (% 26,47) kadındır. İstanbul'daki kurucusu kadın olan vakıflar, Osmanlı genelinde kurulan vakıfların % 5,82'sini; kurucusu kadın olan vakıfların da % 42,58'i teşkil etmektedir. Bu son ifadeden yola çıktığımızda kadınların kurdukları vakıfların yarıya yakını İstanbul'da kurulmuştur. Hüseyin Çınar Osmanlı Toplumunda Vakıf Kuran Kadınlar

Turkish Studies –INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY 30 March/Mart 2020 Memlûklerde İlmî Hayat ve Kadınların İlmî Hayattaki Yeri Muhammet Yılmaz - Nagihan Emiroğlu

Salim Aydüz Prof. Dr 2016 NİSAN / DERİN TARİH
Vedat TURGUT-Kuruluş dönemi vakıfları-Yüksek Lisans Tezi)
M. Hasırcı- Büyük Osmanlı Tarihi
Vakıflar Dergisi Aralık 2019/52 Abdullah Çakmak Dr. Öğr. Gör.
Hüseyin Çınar Osmanlı Toplumunda Vakıf Kuran Kadınlar
Samettin Başol'un XV. yüzyıl Bursa'sı
Yakup Tuncer XV. yüzyılda Bursa'da kurulan vakıflar
Hale Demirel'in XVI. yüzyılın ilk yarısında (1500-1550) Bursa'da kurulan kadın vakıfları
Ömer Demirel Sivas Kadın vakıfları
Semiha Nurdan Ankara' Vakıf Kuran Kadınlar
İbrahim Köse Ankara da Kadın vakıfları
Alaattin Dolu 18. Yüzyılda Kudüs'te Kadın ve Kadın Vakıf Kurucuları
Kerima Filan, Bosna-Hersek kadın vakıfları
Rudina Hallaçi XVII-XIX. yüzyıllarda Arnavutluk kadın vakıfları
1600 tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri Mehmet Canatar
Hasan Yüksel XVII. yüzyılda Osmanlı toplumunda vakıfların sosyal ve ekonomik hayattaki rolü
TAŞ Yasin XVIII. YÜZYILDA İZMİR'DE HAYIRSEVER BİR KADIN: MEHMED PAŞA KIZI AYŞE HANIM
VE VAKFI Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı V/1 – Temmuz 2019
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Yayın No: 29 İzmir, Aralık 2022 ŞEHİR, KADIN VE HAYIRSEVERLİK:
OSMANLI
DÖNEMİ

İZMİR KADIN VAKIFLARI

Yasin Taş Doç.Dr.Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Hüseyin Çınar Ankara'da Vakıf Kuran Kadınlar
OSMANLI TOPLUM HAYATINDA STATÜ SAHİBİ BİR KADIN: HACI HAFİZE HANIM" Tokat
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. Sonbahar Özel Sayı 2020
İktisadi ve İdari Bilimlerde Güncel Araştırmalar Cetinje 2020 MISIR VALİSİ MEHMED ALİ PAŞA'NIN
KIZI PRENSES
ZEYNEP HANIM'IN BİLİNMEYEN PARA VAKFI Kadir Arslanboğa Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi,
İktisat Bölümü